

Predgovor

Okrogle številke Historičnega seminarja

Nova knjiga Historičnega seminarja z jubilejno številko 10 je luč sveta čisto po naključju ugledala v zaokroženem letu Historičnega seminarja – že dvajsetem po vrsti. Prav je, da v tem trenutku in tukaj »izmerimo daljo in nebeško stran«, obenem pa s pogledom zaobjamemo pot, ki je za nami. Da bi, kakor je zapisano v eni od monografij HS, vedeli, kje smo, in znali naprej.

Pot, ki jo je prehodil Historični seminar ZRC SAZU od idejne zasnove do rednega cikla predavanj s spremljevalnimi prireditvami, je bila v začetku podobna poti marsikatere dobre ideje. Veliko volje in zanosa je treba, da se zamisel lahko uresniči, še več pa, da zares zaživi in ohrani svoje poslanstvo. Snovatelji Historičnega seminarja so začetni zagon ohranili tako, da so seminarju dali tudi knjižno obliko, in sicer prvič s *Potjo na grmado*. Tako so Oto Luthar, Neda Pagon, Alenka Koren, Milojka Žalik Huzjan, Vojislav Likar in Sonja Likar odprli Historičnemu seminarju vrata v široki svet, izven okvirov ZRC SAZU. Provokativni naslov prve knjige je že obljubljal, da se bo ukvarjal s temami, ki jih je stroga znanost potisnila nekako na rob prav zato, ker se je z njimi tako navdušeno in bolj ali manj strokovno ukvarjala širša javnost. Historični seminar je poskušal preseči miselnost, da mora biti znanost nekaj, kar je za neposvečenega človeka prezapleteno in nerazumljivo, ker pač ni dovolj specialistično izobražen, da bi kaj razumel. Skušal je znanstvenike »kratkočasiti v samotni pisanja strokovnih razprav«, biti interdisciplinaren in zanimiv zanje in za laike, preseči raven institucionalnega raziskovanja z obliko seminarja, pridobivati povratne informacije v včasih nadvse žgočih debatah ter se izogniti vsakršnemu prekupčevanju s cesarjevimi novimi oblačili, ne da bi pri tem žrtvoval lastno strokovnost. Verjel je, da vsako znanstveno dognanje lahko postane historija, zgodba, in da je vsaka takšna zgodba – če je le povedana na pravi način – lahko zanimiva. Resda vsaka njegova zgodba ni (z)mogla imeti iste pripovedne moči, vendar pa štejejo in ostanejo tiste, s katerimi je Historičnemu seminarju to v celoti in s presežki uspelo.

Na začetku so bila predavanja občasna, neredna, pozneje pa je Historični seminar vse bolj dobival ustaljeno obliko, kakršno ima danes: postal je

ciklus vabljenih predavanj. Za to, da so predavanja gladko tekla, da so bila vabila in obvestila vedno pravočasna, da so predavatelji lahko pripotovali tudi od daleč in da je torej seminar živel, je bil (in je še vedno) zaslužen Koordinacijski odbor. Z rednimi sestanki, predlogi, vabili, spodbudami novim predavateljem na inštitutih in drugje, s postavitvijo spletne strani in ne nazadnje z izdajanjem publikacij je Historičnemu seminarju omogočil, da je preživel in doživel polnih dvajset let. Posebej je treba opozoriti na požrtvovalno delo predsednikov oz. vodij Koordinacijskega odbora, najprej Ota Lutharja in Metode Kokole, v zadnjih treh letih pa Katarine Keber in Luka Vidmarja. Levji delež so prispevali tudi svetovalci in ostali člani odbora.

V dvajsetih letih se je tu zvrstilo in presejalo več kakor dvesto predavanj, poleg njih pa je Historični seminar priredil še okrogle mize, konferenco, diskusijski večer in celo koncert. Predavatelji so prihajali z vseh koncev Slovenije in iz tujine: poleg obiskovalcev iz sosednjih držav Avstrije, Madžarske, Italije in Hrvaške so bili tu predavatelji iz Francije, Velike Britanije, Srbije, Albanije, Bosne in Hercegovine, Finske, Irske, Poljske, Češke, Nemčije, Nizozemske, Danske, Švedske, Norveške, Portugalske in s Kosova ... Našlo se je tudi kar nekaj govornikov z drugih celin, ki so tako prišli iz ZDA, Kanade, Mehike, Rusije, Kitajske in Avstralije ... Govorili so o temah z najrazličnejših področij. Če omenimo samo najširše, krovne vede, so bile med njimi zgodovina, etnologija, sociologija, kulturologija, filozofija, umetnostna zgodovina, muzikologija, literarna zgodovina, geografija, jezikoslovje, psihologija, arheologija, biologija in politologija ... Obenem so številna zanimiva predavanja nemalokrat zajela več ved, se spuščala v interdisciplinarne razprave in povezovala humanistiko z drugimi vedami. Nemalokrat je Historični seminar med poslušalce katapultiral tudi kakšno novo metodološko izhodišče ali presenetil z izvirnim glediščem.

V dvajsetih letih je v skupaj 11 knjigah – v desetih publikacijah na podlagi rednih ciklov predavanj in eni posebni tematski monografiji – izšlo kar 121 razprav. V začetku so publikacije zajemale članke, napisane na podlagi predavanj iz obdobja več let, v zadnjem času pa je norma postala ena publikacija letno. Vanjo se uvrstita približno dve tretjini vsebin, ki so v obliki predavanj predhodno predstavljene na Historičnem seminarju. Obenem so publikacije Historičnega seminarja v zadnjih letih dostopne tako v tiskani kakor v elektronski obliki, in tako s svojimi raznoliki vsebinami iščejo različne poti do najraznovrstnejših bralcev. Prav njegova raznolikost je veliko bogastvo Historičnega seminarja. Ne le, da mora pripovedovati zgodbe, temveč morajo biti zgodbe tudi različne. Ne glede na to, ali je t. i. resnica sestavljena iz vseh teh zgodb ali pa so vse te zgodbe samo različni obrazi te resnice, nas raznolikost bogati.

Pričujoča monografija prinaša razprave devetih avtorjev. Dva zgodovinska članka se lotevata gospodarske zgodovine naše države v preteklem obdobju. Članek Karle Oder govori o Železarni Ravne, njenem razvoju in

dobrih voditeljih, ki so jo popeljali med vodilna podjetja tedanje Jugoslavije. Tovarna je bila več kakor delovno mesto, bila je »mati«, ki je za svoje delavce skrbela tudi na področjih sociale, družabnosti in kulture. Razprava Aleksandra Lorenčiča, ki se ukvarja z bolj nedavno zgodovino naše mlade države, pa razlaga in ocenjuje njen gospodarski razvoj oz. prehod sistema v kapitalizem v dveh desetletjih slovenske samostojnosti. Nekatere plati zgodovinskega dogajanja med drugo svetovno vojno in razloge za sodelovanje tedanjega ministra Mustafa Merlika Kruja z okupatorjem osvetljuje študija Enrikete Papa-Pandelejmoni. Članek Špele Ledinek Lozej predstavlja značilnosti kaminskih kuhinj, ki so bile med pretežno kmečkim prebivalstvom na podeželju Vipavske doline splošno razširjene od 19. stoletja pa do uvajanja belih štedilniških kuhinj sredi 20. stoletja. Razprava Metode Kemperl se posveča še slabo raziskanemu stavbarskemu mojstru Francu Greinu starejšemu, ki je deloval v 1. polovici 19. stoletja ter sodeloval pri načrtovanju in gradnji številnih sakralnih stavb na Celjskem. Članek Patrizie Farinelli poskuša na primeru Tabucchija in njegove pripovedi I pomeriggi del sabato osvetliti nekatere značilnosti fantastičnega v delih italijanskih avtorjev 20. stoletja. Jernej Habjan na primeru danes še vedno priljubljenih Conan Doylovih zgodb o Sherlocku Holmesu, ki jih uporabi kot »črno skrinjico«, zlasti pa s pomočjo strukturalne analize zgodbe Progasti trak, razlaga, zakaj je Moretti molčal o razlogih sodobnikov za uvrstitev podžanra t. i. detektivke s ključi v literarni kanon. Članek Mije Michelizza pokaže, katere bistvene značilnosti svetovnega spleta vplivajo na jezik in jezikoslovje, ter te pojave, ki jih običajno obravnavamo kot samoumevne, umesti v sklop širših procesov, s katerimi se naš jezik razvija in spreminja. Tatjana Novak in Barbara Dolenc pa v svoji razpravi obravnavata problematiko prepoznavanja bipolarne motnje ter opisujeta, kako lahko ljudem, ki za to motnjo trpijo, s pomočjo psihoedukacije omogočimo kvalitetnejše življenje.

Deseta knjiga tako prinaša raznolik nabor zgodb, ki ponuja za vsakogar nekaj. Če se ponovno vrnemo na začetek in nekoliko parafraziramo (ter za našo sedanjo rabo pomensko spremenimo oz. prevrednotimo) naslov prve knjige: prvotni snovalci Historičnega seminarja niso mogli vedeti, da se bo njihova grmada še razžarela in da ne bo namenjena uničevanju in sežiganju. Nove predstavitve in besede naj bi se v njenem ognju predvsem kalile. Na ogenj bomo še pridajali, vsakič pa z grmade odnesli tudi kakšno živo in žarečo misel.

Urednica

Za pomoč pri pregledovanju poti, ki jo je prehodil Historični seminar v teh dveh desetletjih, se zahvaljujem Katarini Keber, Metodi Kokole in Alenki Koren.